

ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANVEKİLİ HASAN TAHSİN GÖKCAN'IN KAPANIŞ KONUŞMASI

Sayın Başkan'ım,

Kıymetli Misafirler,

Sizleri içtenlikle ve saygılarımla selamlıyorum. Bugün Anayasa Mahkemesinin 61. yıldönümünü hep birlikte kutladık. Mahkememiz bir yıl da daha yaş aldı. Nice yıllara, nice yaşlara diyoruz. Öte yandan bu yıl Cumhuriyet'imizin 100. yılını idrak ediyoruz. Kanlarıyla, canlarıyla Cumhuriyeti kuran aziz şehitlerimizi, gazilerimizi ve büyük Atatürk'ü şükranla, minnetle anıyoruz.

Siyasal tarihe yansıyan vakalar ve tecrübeler göstermiştir ki siyasal gücün tek elde toplanması kadar denetimsiz kalması da temel hakları güvencesiz bırakmakta ve keyfiliğe meydan vermektedir. Biraz önce Yücel Hoca'nın güzel bir tespiti vardı: Hiçbir hukuk dalı birdenbire ortaya çıkmış değildir. Gerçekten toplumsal ihtiyaçlar bu hukuk branşlarını ortaya çıkarmıştır. Siyasal tarihi de böyle okumak mümkün. Temel hakların güvence altına alınması bakımından siyasal tarihteki en önemli gelişmelerin neler olduğunu soracak olursak bunları birkaç başlık altında sıralamak mümkün olabilir: İlk siyasal iktidar tarafından temel hakların anayasal belgelerle tanınıp korunacağı güvencesinin verildiğini gözlemliyoruz. İkinci gelişme olarak ise kuvvetler ayrılığı fikrinin ve uygulamasının benimsenmesini görüyoruz. Bu süreçte üçüncüsü ise anayasal denetimin kabulü olmuştur.

Günümüz anayasal demokrasilerinde yasama ve yürütmeden sonra egemenliğin üçüncü görünümü olan bağımsız yargı ile birlikte anayasal denetimin varlığı temel haklar güvencesi bakımından olmazsa olmaz unsurlar olarak kabul edilmektedir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da kurulan dördüncü anayasa mahkemesi olan Mahkememiz altmış bir yıl içinde anayasal denetimle ilgili büyük bir içtihat birikimine ulaşmıştır. Kuruluş yıldönümü törenlerini kararlarımızın değerlendirildiği bir sempozyumla taçlandırmak ise Mahkememizin bir

geleneği haline gelmiştir. Bugün de bunu yaşadık. Program gerçekten bilimsel bir ziyafete dönüştü diyebilirim. Sempozyum programımızın içeriği oldukça kapsayıcıydı. Üç oturumdaki konu başlıkları özenle seçilmişti ve farklı boyutlarıyla kararlar üçe tasnif edilerek bu başlıklarla birçok alanda değerlendirmeler yapılmasına fırsat verildi. Dolayısıyla diyebilirim ki seçilen başlıklar anayasal denetimin fotoğrafının çekilmesi amacı için *elverişli*, *gerekli* ve *orantılı*ydı. Bugün çok kıymetli katılımcılar sayesinde Mahkememizin altmış bir yılını kapsayan kararları sempozyum konuları çerçevesinde mercek altına alındı. Böylece anayasa hukuku uygulamasını yansıtan kararlar akademik gözle değerlendirildi. Konuşmaları büyük bir dikkatle izledik ve notlar aldık. Yapılan eleştirilerin bizleri beslediğini ve istifade ettiğimiz hususlar olduğunu da önemle ifade ediyorum. Bu sempozyumun amacının da böylece gerçekleşebileceğini vurgulamak isterim.

Birinci oturumda ilk konu *“Anayasa Mahkemesi Kararlarında Anayasal Usul Hukukunun Gelişimi”* başlığını taşıyordu. Kararların bu boyutunun değerlendirilmesi gerçekten ilgi çekiciydi ve büyük bir ilgiyle dinlenildiğini gözlemlediğimi ifade etmeliyim. İkinci konuşma konusu *“Anayasa Mahkemesi Kararlarında Yabancı Mahkeme Kararları ile Uluslararası İçtihatların Yeri”* idi. Mahkeme kararlarındaki yıllara yayılan yaklaşımı izlemek benim için çok kıymetliydi. Eminim dinleyenler için de öyleydi. Üçüncü konuşma *“Bireysel Başvuru Bağlamında Hukukun Anayasallaşması”* konusundaydı. Sunumdaki şu tespit önemliydi: Hukukun anayasallaşması, anayasanın bir talebidir. Kararların -gerçekten de özellikle bireysel başvuru kararlarıyla birlikte bu daha fazla ortaya çıktı- en önemli işlevi, hukuk uygulamasının anayasal yoruma odaklanmasına vesile olmasıdır. Bu durum elbette hukuk sistemimiz açısından memnuniyet vericidir.

İkinci oturum *“Anayasa Mahkemesi Kararlarında Cumhuriyetin Niteliklerine İlişkin Yorumu”* konu edinmişti. İlk konuşma *“Anayasa Mahkemesi Kararlarında Hukuk Devletinin Bir Unsuru Olarak Ölçülülük İlkesi”* hakkındaydı. Anayasal denetimin en önemli kriterlerinden biriyle ilgili bu sunumun tüm dinleyenler için oldukça ilgi çekici olduğuna eminim. *“Anayasa Mahkemesi Kararlarında Demokratik Devlet”* başlıklı ikinci konuşma ise Mahkemenin bu anayasal ilkeyi hangi konularda ve ne şekilde kullandığını irdemesi dolayısıyla çok kıymetli bir sunum oldu. *“Anayasa Mahkemesi Kararlarında Laiklik İlkesi”*ne ilişkin sunum,

Mahkemenin kuruluşundan bugüne kadar kavramla ilgili yorumlardaki değişimi ve gelişimi yansıtması bakımından oldukça önemliydi.

Üçüncü oturumda “*Türk Anayasa Mahkemesinin Hukuk Sistemine Etkisi*” başlığı altında üç sunum dinledik. Bu sunumlarda konuşmacılardan Anayasa Mahkemesi kararlarının idare hukuku, ceza hukuku ve özel hukuk bağlamında etkilerini ve etkileşimini dinledik. Bu noktada aslında şu da ilave edilebilir: Özellikle bireysel başvuru kararları sonrasında gerçekten de bütün hukuk dallarıyla ilgili büyük bir karar birikimi oluştu. Bu kararlar özellikle yeniden yargılama vesilesiyle ilgili mahkemelerde yeniden karara bağlanan dosyalarda anayasaya uygun yorum ya da anayasa odaklı yorum bağlamında hukukun anayasallaşmasına ciddi bir katkı sundu demek mümkün. Birkaç yıl önce ceza hukuku bağlamında Feridun Yenisey Hoca’nın ifade ettiği şekliyle ki o da “*Ceza hukukunun bu kararlarla birlikte anayasallaşmaya başladığını görüyorum.*” gibi bir değerlendirme yapmıştı. Tabii ki bu değerlendirmeler hukuk sistemimiz bakımından hukuk devletinin ve hukukun üstünlüğü ilkesinin benimsenmesi adına sevindiricidir.

Sempozyumun anayasa hukuku uygulamasına ve araştırmalarına önemli bir katkı sağlayacağına inanıyorum. Bu vesileyle sempozyuma katkı sunan tüm katılımcılarımıza teşekkür ediyorum. Yine sempozyumun organizasyonunu üstlenen Anayasa Yargısı Araştırmaları Merkezimize ve Genel Sekreterliğimize üstün gayretleri için teşekkür ediyorum. Tabii artık son dakikalar. Bu konuşma bir an önce sona ersin diye -yorgunluktan- bir beklenti içindeyiz. Dinlenmeye de ihtiyacımız var. Sempozyum burada sona ermiştir. Hepinize esenlikler diliyorum. İyi akşamlar.